

Tóth Gitta

Hogyan hat a költségvetés a növekedésre?

*A Magyar Államkincstár által szervezett
Public Finance Seminar 2019 konferencia a költségvetési
hatásokról*

A közpénzügyek szakirodalmában régóta elfogadott az a nézet, hogy az állami beavatkozás egyik fontos területe a válságok tompítása, az üzleti ciklusok simítása. A gazdasági kilengések mérséklésében mind fiskális, mind monetáris politikai eszközök is bevetethetők. Így például a 2008-as globális válságban jelentős költségvetési forrásokra is szükség volt a nagy bankok kimentésére, a pénzügyi rendszer stabilizálása érdekében. A válság után a gazdaságpolitika hagyományos módszerein változtatni kellett. A kamatok alacsony szintje miatt a jegybankok eszköztárában a kamatvágások helyett a mennyiségi lazítás került előtérbe, majd a monetáris politika mozgásterének beszűkülésével újra a fiskális politika szerepe erősödött fel. Jó néhány országban indult adócsökkentés, a költségvetési kiadások átstrukturálása és jelentős beruházási programok kezdődtek.

Az új költségvetési trendek tükrében egyre többen vetették fel azt a kérdést, hogy a gazdaságélénkítésen túl milyen hosszú távú hatása

van a fiskális politikának a gazdasági növekedésre. Elő tudja segíteni azt, hogy a gazdaságban megtermelt összjövedelem mérete tartósan nőjön? Számos kutatás indult annak tisztázására, hogy az adózási rendszer és a kiadások struktúrája befolyásolja-e a gazdaság hosszú távú pályáját, és ha a szétosztható „torta” mérete nő, vajon mindenkinek több jut-e. Az egy főre jutó jövedelem emelkedése mellett hatott-e a költségvetés a jövedelmek szétosztására, a jövedelmi egyenlőtlenségekre?

A Magyar Államkincstár 2019. május 23-n tartott *Public Finance Seminar* nemzetközi konferenciáján is ezekre a kérdésekre keresték a választ az előadók, a különböző országok gyakorlatát elemezve, a költségvetés kiadási és/vagy bevételi oldalát vizsgálva.

DARVAS ZSOLT – a brüsszeli Bruegel Intézet kutatója és Corvinus Egyetem oktatója – előadásában rámutatott, számos kutatás bizonyítja azt, hogy a költségvetési politika befolyásolja a gazdasági növekedést, nemcsak rövid távon a fiskális multiplikátor hatáson keresztül, hanem hosszú távon a közkiadások jellegétől függően (például beruházási

Levelezési e-cím: gitta.toth@ngm.gov.hu

vagy egyéb jellegű kiadás) másodkörös hatásokon keresztül is. Ugyanakkor szerinte az empirikus vizsgálatok arra is fényt derítettek, hogy a gazdasági növekedés nem szükségszerűen javítja mindenki helyzetét a társadalomban, számos országban az egyenlőtlenség fokozódott a növekedés mellett. Kiemelte, hogy míg Bulgáriában és Franciaországban az egy főre jutó GDP javulása mellett a felső jövedelmi tizedeket alkotó rétegek reáljövedelme jelentősebb mértékben nőtt, mint az alsó tizedekbe tartozóké, addig Olaszországban az alsó és a középosztály helyzete is romlott, a legszegényebbeké sokkal nagyobb mértékben. Az előadó szerint ezért érdemes azt is megvizsgálni, hogy a jövedelmi egyenlőtlenségek visszafogják-e a gazdasági növekedést. A kérdésre nem lát egységes választ. Egyesek szerint az egyenlőtlenségek a politikai instabilitás miatt gátolják a növekedést, mások szerint a munkaerő képzettségére hat negatívan. Az ezzel szemben álló nézőpont szerint az egyenlőtlenség jobban ösztönöz a gazdasági aktivitásra, illetve a továbbtanulásra. Végül arra hívta fel a figyelmet az OECD legújabb elemzése (Cournède, 2018) alapján, hogy a fiskális politika különböző elemei nem egyformán hatnak a két említett vonatkozásban. Van olyan intézkedés – például az alacsony jövedelműek adóelvonásának mérséklése, – ami nemcsak a növekedést támogatja, hanem egyben enyhíti a jövedelmi egyenlőtlenségeket is. Más költségvetési eszköznek, például a családtámogatási kiadások növelésének nincs számottevő növekedési hatása, csak az egyenlőtlenségeket csökkenti. Ezzel szemben pozitív növekedési hatása van, de az egyenlőtlenségeket nem tompítják például a beruházási és oktatási kiadások növelése, illetve a társasági adó lefaragása. Végül Darvas megállapítja, hogy a válságra éppen a beruházások és a szociális kiadások visszafogásával reagáltak a kormányok, ezért szükség lenne olyan költségvetési intézményekre, normákra, amelyek gátolják

a növekedésbarát és az egyenlőtlenségenyhítő kiadások visszanyesését.

SALVADOR BARRIOS – az EU COM Joint Research Centre kutatója – a növekedés és az adózás összefüggéseit tárgyalta, annak apropóján, hogy több középkelet-európai országban a jövedelemadóztatást átalakították egykulcsossá. Az adóreformok legfőbb érve az volt, hogy a lineáris adó egyszerű, jól átlátható, kevésbé torzítja a munkavállalási és az adózási hajlandóságot. Ugyanakkor mára kiderült, hogy ezeken kívül van még egy hosszú távú hatása: jelentősen hozzájárul a jövedelemegyenlőtlenségek kialakulásához. Ez vezette Barriost és kutatótársait ahhoz a kérdéshez, hogy milyen hatása lenne, ha különböző adómentesség, illetve adókedvezmény beépítésével progresszívebbé tennék az egykulcsos jövedelemadóztatást ezekben a középkelet-európai országokban. A vizsgálathoz makrogazdasági és mikroszimulációs megközelítést (az uniós elemzésekben használt Quest-modellt és az adózási és jövedelmi paramétereket tartalmazó EUROMOD-modellt) kombinálva arra az eredményre jutott, hogy ez rövid távon az adóbevételek növekedését, és az egyenlőtlenségek jelentős csökkenését idézné elő, középtávon pedig serkentené a foglalkoztatottságot és a gazdasági növekedést. Ez utóbbi hatás azonban számításai szerint nem jelentős (átlagosan nem érné el a GDP 0,1 százalékát), nagysága országspecifikus tényezőktől és az adórendszer sajátosságaitól függ, néhány ország (például Bulgária, Románia) esetén elhanyagolható méretű lenne.

SASA DREZGIC – a Rijekai Egyetem oktatója, az egyetem Regionális gazdaságfejlesztési központjának vezetője, volt pénzügyminiszter-helyettes – is a keleteurópai-országok adórendszerét vizsgálta a 1990–2010 közötti időszakra vonatkozóan. Arra a kérdésre kereste a választ, hogy milyen típusú adók esetén figyelhető meg nagyobb gazdasági növekedés. Módszertanilag

Arnold at al. (2008) kutatásából indult ki, akik 21 OECD-ország adatait elemezve azt találták, hogy kisebb növekedést értek el ott, ahol a társasági és a személyi jövedelemadók súlya nagyobb volt az adórendszeren belül, mint azokban a gazdaságokban, ahol a fogyasztási és vagyoadók aránya volt jelentősebb. Drezgic számításai részben visszaigazolták ezt: minél nagyobb volt a jövedelemadók súlya egy gazdaságban, annál kisebb volt a növekedés hosszú távon. Viszont más elemzésekkel ellentétben, az ő számításai szerint az adóemelések rövid távon pozitívan hatottak a gazdasági kibocsátásra. Ez szerinte azzal magyarázható, hogy az adóemelések csökkentik az egyének jövedelmét, ezért még több munkát vállalnak rövid távon. Érdekes módon, panelmodellje szerint a társadalombiztosítási hozzájárulások arányának növelése viszont negatív hatással jár rövid és hosszú távon egyaránt. Az ingatlanadó és a fogyasztási adók esetén viszont nem talált szignifikáns kapcsolatot, eltérően *Arnold* at al. (2008) kutatásától. Végül a teljes adóterhelést vizsgálva megállapította, hogy ez jóval magasabb a keleteurópai-országokban, mint a fejletteknél, és negatívan hatott a fejlődő gazdaságok teljesítményére. Konklúziója szerint adócsökkentésekkel lehetne a konvergenciát felgyorsítani.

DESISLAVA STOILOVA – a bulgáriai „Neofit Rilski” Egyetem oktatója – Bulgáriában vizsgálta a költségvetés mindkét oldalának hatását a növekedésre a 1995–2018 közötti időszakban. Regressziós elemzése negatív kapcsolatot jelzett az összes költségvetési kiadás nagysága és a növekedési ráta között, míg az összes adóbevételek volumene – a vártak megfelelően – együtt mozgott a GDP-vel. A költségvetés bevételi oldalának részletesebb elemzése – hasonlóan *Barrios* és *Drezgic* következtetéseéhez –, a társasági adóra negatív, míg a fogyasztási adó és a személyi jövedelemadó esetén pozitív összefüggést jelzett a növekedéssel. A ki-

adási oldalon mind a folyó ráfordítások, mind a beruházási kiadások alakulása követte a gazdaság pályáját, habár ez utóbbi esetén nem volt szignifikáns az eredmény.

PLÓSZ DÁNIEL (az MNB elemzője) a magyar, német, spanyol és svéd adatokon végzett hasonló vizsgálatot. A 2017. évi költségvetési kiadások szerkezetét összehasonlítva megállapította, hogy jelentős eltérések nincsenek. A növekedésre való hatást tekintve, a környezetvédelmi, egészségügyi, és a szociális kiadások esetében jelzett szignifikáns pozitív kapcsolatot a regressziós modellje. Ezzel szemben negatívan hatottak szerinte az állam működési ráfordításai, a védelmi és a lakáskiadások. A bevételi oldalt vizsgálva – a többiekhez hasonlóan – azt találta, hogy a társasági adóbevételek negatívan függenek össze a növekedéssel, míg a társadalombiztosítási hozzájárulások esetén – *Drezgic*-el ellentétben – pozitív kapcsolatot mért.

BAKSAY GERGELY (MNB igazgató) előadásában arra mutatott rá, hogy a magyar adórendszer átalakítása éppen a kutatások által javasolt irányba zajlik. Nőtt a növekedésbarát forgalmi és fogyasztási adók súlya, jelentősen csökkent a bérekre rakódó adóterhelés és a társasági adókulcs, és ezek hatására jelentősen nőtt a foglalkoztatottság, az uniós átlagot is elérve. Végül kiemelte, hogy az MNB elemzése (*Szoboszlai* at al., 2018) szerint Magyarországon a 2010–2017 között megvalósított adó-, járulék- és transzferintézkedések egyértelműen pozitívan hatottak a gazdasági növekedésre. A háztartások jövedelmi adatait felhasználó mikroszimulációs elemzése szerint az intézkedések 8-10 éves időtávon, a munkaerőpiac keresleti és kínálati alkalmazkodását is figyelembe véve, összességében közel 6 százalékkal járulhatnak hozzá a GDP növekedéséhez. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy bővült a foglalkoztatás. Ezt nagyban

segítette a bérek emelkedése, aminek következtében a háztartások rendelkezésre álló jövedelme nemzetgazdasági szinten átlagosan 8 százalékkal emelkedhet hosszú távon. Tehát Magyarországon az egykulcsos jövedelemadózás bevezetése jelentős növekedési hatással és jövedelemnövekedéssel járt, és ezek középtávon semlegesítik az intézkedések negatív költségvetési hatását.

ASZTALOS PÉTER (az MNB elemzője) az egészségügy növekedési hatásait hangsúlyozta. Rámutatott, hogy egészségügyi problémák miatt több mint 100 000 fő hiányzik a munkaerőpiacról naponta, és a foglalkoztatottak több mint 10 százaléka került ki véglegesen a munkából. Az MNB számításai szerint (2018. évi Növekedési Riport), az egészségügyi státusz javításával csaknem 1 százalékkal lehetne javíta-

ni a GDP-t Magyarországon. Ez az eredmény összhangban áll a nemzetközi helyzetet vizsgáló Bloom et al. (2004) megállapításaival, amely 104 ország 1970–1990 közötti időszak adatait felhasználva azt becsülte, hogy az élettartam meghosszabbodása 1-1 évvel akár 3-6 százalékkal tudná emelni a GDP-t az előrejelzési időszak hosszától függően.

Visszatérve a bevezetőben feltett kérdésekre, megállapítható, hogy az előadások egyöntetűen arra mutatnak rá, hogy a fiskális politika számos csatornán keresztül befolyásolja a hosszú távú növekedést. A jövedelemadók csökkentése és a fogyasztási adók súlyának növelése az adórendszerben, illetve a költségvetés kiadási oldalán a humán tőkét fejlesztő egészségügyi, oktatási ráfordítások növelése elősegítheti a gazdaság tartós növekedését.

IRODALOM

ARNOLD, J. (2008). Do tax structures affect aggregate economic growth? Empirical evidence from a panel of oecd countries, *OECD Economics Department Working Papers* No. 643, pp. 1–24

BARRIOS, S., IVASKAITE, V., MAFTEI, A., NARAZANI, E., VARGA, J. (2018). Progressive tax reforms in flat tax countries, *JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms* 2/2018, pp. 1–53

BLOOM, D., CANNING, D., SEVILLA, J. (2004). The Effect of Health on Economic Growth: A Production Function Approach. *World Development* Vol. 32, No. 1, pp. 1–13

COURNÈDE, B., FOURNIER, J., HOELLER, P. (2018). Public finance structure and inclusive growth, *OECD Economic Policy Paper* 25, OECD kiadvány

HEADY, C., JOHANSSON, Å., ARNOLD, J., BRYN, B., VARTIA, L. (2011). Tax Policy for Economic Recovery and Growth. *The Economic Journal*, 121, February 2011, pp. 59–80

SZOBOSZLAI M., BÖGÖTHY Z., MOSBERGER P., BERTA D. (2018). A 2010–2017 közötti adó- és transferváltozások elemzése mikroszimulációs modellel. MNB-tanulmányok, 135

MNB (2018). 2018 évi Növekedési Riport